

2) Plantinga A. *God and Other Minds. A study of the Rational Justification of Belief in God.* – Cornell University Press, 1975. – 275 p.

3) Plantinga A. *On Heresy, Mind, and Truth // Faith and Philosophy.* – Vol. 16, No. 2. – April 1999. – P. 182–193.

Самостійне мислення як шлях до «світу ідей» Платона (інтерпретація міфу про печеру)

Андрій Резніченко

Національний університет «Києво-Могилянська академія» (Київ)

Аліна Зіберова

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого (Харків)

Однією з рис сучасної епохи є безупинне артикулювання слів у повсякденному та інформаційному просторах. Велика кількість мовленневих актів викликає ілюзію поліфонії рівноцінних думок. Через інтенсивну зміну подій у світі та велику кількість джерел інформації виникає загроза втрати не лише самостійного мислення, а й орієнтирів, що вказують на його відновлення чи набуття. У цій ситуації особливо актуальним видається Платонів міф про печеру, який, на нашу думку, має підстави бути тлумачений (серед інших інтерпретацій [Реале, Антісері 1994, с. 129–130]) як такий, що показує безпосередній взаємозв'язок самостійного мислення та світу Ідей. Ми спробуємо показати процес того, яким чином відбувається самостійне мислення, і чому воно неминуче означає тотожність із Ідеєю Блага, або, іншими словами, чому «вершиною світу думки є ідея добра – розрізнити її дуже важко, але якщо комусь це вдається, той неодмінно дійде висновку, що саме вона – причина всього, що слушне й прекрасне» [Платон 2000, с. 212].

На початку сьомої книги «Держави» Сократ розповідає Главкону про в'язнів, скutih кайданами, що сидять обличчями до стіни і бачать тіні статуй та зображення інших живих істот з каменю та дерева, що відбиваються від світла вогнища, які люди проносять за їх спиною. Оскільки в'язні перебувають у такому становищі з дитинства, вони «сприймали б за істину не що інше, як тільки тіні певних предметів» [Платон 2000, с. 210]. Сократ наголошує: якщо з в'язня зняти кайдани та змусити його розвернутися в протилежний бік, пройтися, подивитися на сонце, то це викличе у нього надзвичайну

муку; і якби хтось почав його запевняти, що насправді він «наблизився до буття і звернувся до правдивіших з існуючих речей» [Платон 2000, с. 210], а до цього бачив лише дрібниці, то в'язень скоріше подумав би навпаки. А якщо б він зник до світла, проте потім повернувся до печери, очі його знову пристосувалися б до темряви.

Ніщо не заважає в образі тіней побачити мислення стереотипами або авторитетами, а в образі Сонця, що перебуває по той бік стіни, – самостійне мислення. Ми не забуваємо, що в'язня, який бачить лише тіні, щось має змусити повернутися в протилежний бік, причому це має статися добровільно. Сократ наполягає на користі для цього низки наук, серед яких геометрія, стереометрія, музика і арифметика. Ці науки стимулюють мислення, особливо арифметика, яка «за своєю природою належить до тих, які провадять людину до розумового пізнання» [Платон 2000, с. 218], змушуючи розум знаходити протилежності там, де чуттєве не розрізняє нічого і сприймає лише одне. Розглядаючи приклад із пальцем, Сократ показує, що чуттєве «бачить» лише один палець, а розум, розглядаючи сигнали чуттєвого про твердість та м'якість пальця, розцінює предмет як такий, що має протилежності. А здатність до розрізнення, притаманна розуму, і є здатністю мислити, причому мислити самостійно, адже справжнє розрізнення може бути лише самостійним.

Проте вищенаведені науки є лише допоміжними засобами на шляху до діалектичного методу, який «іде правильною дорогою, розглядаючи положення і таким чином наближаючись до першопочатку, щоб надати йому переконливості» [Платон 2000, с. 230]. Діалектика, за своєю суттю, є вмінням розрізняти, а отже, і самостійно мислити. Вона складається з пізнання та розсудливості, що становлять мислення, та віри й уподібнення, які є думкою. Думка – це сфера явищ, які постають і гинуть, тобто є становленням, а мислення пов'язується зі сутністю буття. Таким чином, варто відрізняти мислення як виокремлення різних явищ у певній закономірності від думки, яка сліпо уподібнюється плинним явищам. Діалектик, за словами Сократа, схоплює суть кожної речі, а «хто не вміє визначити за допомогою доказу ідею добра і виокремити її з-поміж усього іншого, хто, наче на полі бою, не торує собі шлях крізь протилежні аргументи, прагнучи свій погляд оперти не на думку, а на розуміння сутності, хто при цьому всьому не спотикається на своєму шляху у невпевненості, про того, якщо він такий насправді, ти скажеш, що він не знає ні самого добра, ні будь-якого іншого добра взагалі» [Платон 2000, с. 231].

Отже, інтерпретуючи міф про печеру таким чином, що самостійне мислення виявляється тотожним світу ідей та ідеї блага, ми знайшли спільність між аргументами Платонівського Сократа та нашими думками: здатність до розрізнення, яке культивується арифметикою, є ознакою самостійного рішення; здатність осягати сутність кожного предмета за допомогою діалектики (що ґрунтується на відмінності між мисленням і думкою) і є перебуванням у світі ідей (адже суть предмета – це і є його ідея); у свою чергу, та ж діалектика дозволяє виводити більш загальні та точні положення, що врешті-решт приведе до осягнення Ідеї Блага.

Література:

1) Реале Дж., Антисери Д. Западная философия от истоков до наших дней. Т. I. Античность / Дж. Реале, Д. Антисери. – СПб, ТОО ТК «Петрополис», 1994. – 318 с.

2) Платон. Держава / Пер. з давньогр. Д. Коваль. – К.: Основи, 2000. – 355 с.

Левінас і звичайна людина

Людмила Речич

Національний Університет «Києво-Могилянська академія» (Київ)

Феноменологія на французькому ґрунті спричинила розквіт різноманітних форм філософського письма. Часто звертають увагу на відкритість гуссерлівського проекту до нових сенсів, що виникають у нескінченному горизонті. А постійні пошуки і новаторські експерименти з мовою, так само як і радикальна світоглядна свобода деяких французьких авторів, постійно живлять цікавість до *french studies* загалом. Тому не дивно, що те, що неможливо (заборонено) вимовити, найлегше шукати тут.

У своєму есеї «Сад і звичайна людина» Жорж Батай пропонує подивитися на славнозвісного маркіза з погляду здорового глузду. Цей хід він обґрунтовує тезою, згідно з якою підривна стратегія Сада розгортається через його власне протиставлення і протисто-яння – можливо, не непохитне – чесній, нормальній людині, «яки-